

ban olyan *scripturák*, mint *con-* és *com-* feltüntetése, vagy az egyenes szöveghagyomány minden egyes változatának közlése, ilyen esetekben ugyanis gyakorta rendelkezésre áll az *autographon* értékével bíró eredeti. Fontosabbak ezeknél a kérdéseknél maguk az olvasatok. A kötetbe persze kerültek sajtóhibák is, ezek csak ritkán értelemzavaróak, mint például a 268. oldalon a „parte subiectiva” a helyes „prece subiectiva” helyett, a 264. oldalon a „medico” a helyes „modico” helyett, a 310. oldalon az „amonitionis” a helyes „amotionis” (ugyanis a káplán eltávolításáról van szó) helyett, a „communerabilis” a helyes „commendabilis” helyett, stb. Érdekesebbnek látszanak az olvasati nehézségek. Ilyen mindenképp az 1355. évi Nagy Lajos-oklevél, melynek az arengája – nem kis mértékben a visszafogott központozás miatt – némileg összezavarodott, többek között belekerült egy infinitivusos szerkezetbe egy „quoniam” kötőszó, anélkül, hogy személyragozott *verbum finitum* tartozna hozzá, azaz valódi mondattá válna. Az oklevél eredetijén a „quoniam” helyén álló szó valóban hajtásélen van, a fényképen nem is olvasható, kérdés, hogy az eredetiben az-e? Fejér gyűjteményében azonban van egy I. Károly-oklevél (Nagy Lajos oklevele is az apját írja át), melynek azonos az arengája, s ez a helyesnek látszó „equitati consonum” alakot ajánlja a közölt „equitati quoniam” helyett. Ugyanígy elgondolkodtató a *c/t* írásmóddal kapcsolatos eljárás. Az 1354. évi fehérvári káptalani privilegialis arengájában – szintúgy felmutat központozási problémát is, a jelzőt és a jelzett szót ugyanis különválasztja vesszővel, – olvashatjuk a „litterarum perhempnitate res, que per humanam accitantur industriam, fulciuntur.” Ebben a formában az „accitantur” félrevezető lehet, azt hiheti a használó, hogy az „accio, -ire” vagy valami hasonló ige (esetleg gyakorító képzős) *coniunctivusi* származéka, holott a kifejezetten ritka „actito, -are” ige egyik *indi-*

cativusi alakja. Hosszan lehetne továbbá vitatkozni Szent István veszprémi oklevele arengájának a közlési módjáról, ettől azonban most eltekinthetünk, annál is inkább mivel Érszegi Géza önálló dolgozatot szentelt neki a megyetörténeti tanulmánykötetben. Más kérdés a korábbi közlések feltüntetésének a problémája. Azon aligha vitatkozna bárki is, hogy Süttő Szilárd Anjou-kor alkonyát bemutató oklevéltára formailag elég különös, mondhatni szokatlan a magyar tudományosságban és forráskiadásban. A 2003-ban megjelent kiadvány azonban több olyan késő Anjou-kori darabot is tartalmaz, mely a veszprémi oklevéltárban is szerepel, van köztük olyan is, melyről korábban teljes cikket közölt a szerző (Demeter bíboros 1386. évi búcsúlevele, 194. sz. = Süttő 692. sz.)

Sajnálatos jelenség, hogy a két testvérkötet küllemében nem szép, mindkettő arra vall, hogy nem tipográfus és tördelőszerkesztő gondos munkájának az eredményei, inkább olyanok, mintha szövegszerkesztőből húzták volna elő őket. Ez azért szomorú, mert egy valaha nagy szakértelmet igénylő szakma, a könyvtervezés kihalásának bizonyosságát jelentik magukban is. A szűkös, jegyzetelésre alkalmatlan margó és az egyenetlen szóközök persze zavarják a használót, a kiadvány tartalma azonban remélhetőleg kárpótól majd mindnyájunkat. Ezért jó szívvel ajánlható minden történetkutató figyelmébe a kötet, mely a veszprémi egyházmegye-történeti sorozatnak immár a 20. kötete, s ékes tanúbizonysága annak, hogy a Veszprémi Érseki Levéltárban szorgalmas feldolgozó munka folyik, másrészt pedig annak, hogy tekintélyes és nagy tapasztalatú kutatók nem ózdkodnak egy hagyományosan hátlatlan munka, a forráskiadás művelésétől.

Szovák Kornél

ARMALES TRANSYLVANORUM ERDÉLYI CÍMERKIÁLLÍTÁS A BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUMBAN

2009 októberében indult útjára az „Armales Transylvanorum. Válogatás az erdélyi fejedelmek címeradományából” címet viselő nemzetközi vándorkiállítás, amely Kolozsvár, Marosvásárhely, Nagyvárad, Nagykároly, Debrecen, Mátészalka, Derecske, Nagyszalonta, Hajdúszoboszló, Berettyóújfalu, Nyírbátor és Nyíregyháza után érkezett meg Budapestre, ahol a Budapesti Történeti Múzeum Metszettárában állították ki. A válogatás – amely azonos címmel könyv formában is megjelent – tulajdonképpen hat közgyűjtemény: a Magyar Országos Levéltár, a Hajdú-Bihar Megyei Levéltár, a Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtára, a Román Országos Levéltár Kolozs Megyei Igazgatósága, a kolozsvári Református

Egyházkerületi Levéltár, valamint a Lucian Blaga Egyetemi Könyvtár anyagából válogatott ötven címer, ami a budapesti kiállítás idejére a Hajdú-Bihar Megyei és Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár eredeti okleveleivel kiegészítve mutatja be a kora újkori erdélyi armálisokat.

A tárlatot összeállította és rendezte Szálkai Tamás, a helyszíni rendezésben Spekner Enikő, a Budapesti Történeti Múzeum főmuzeológusa működött közre. Köszöntőt mondott Jakab István, a Magyar Országgyűlés alelnöke, a kiállítást Reisz T. Csaba, a Magyar Országos Levéltár főigazgatója nyitotta meg 2011. január 19-én. Weblap: armales.unideb.hu

Kovács Tamás